Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	4 Rk1c
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2023/1125	13.2.2023

Viite
HE 208/2022 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Dan Sundqvist

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on antanut Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle mahdollisuuden lausunnon antamiseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lainsäädäntövalta

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1, 4, 13, 14 ja 23 kohtien mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, kuntien hallintoa, sosiaalihuoltoa, opetusta ja oppisopimusta sekä työllisyyden edistämistä. Itsehallintolain perustelujen mukaan opetuksen ja työllisyyden edistämisen oikeudenalaan kuuluu myös ammatinvalintaa ja työnvälitystä koskeva lainsäädäntö. Maakuntalait koskevat myös elinkeinotoimintaa, jonka osalta toimivalta itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan kuuluu tietyin poikkeuksin maakunnalle. Maakuntapäivät on tämän perusteella hyväksynyt maakuntalain kotoutumisen edistämisestä (landskapslag om främjande av integration, ÅFS 2012:74).

Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 21 kohdan sekä 29 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan eräin poikkeuksin lainsäädäntövalta myös työoikeutta sekä työsopimuksia koskevissa asioissa. Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 6 ja 7 kohdan mukaan holhous, perhesuhteet ja lapsen oikeudellinen asema.

Lausunto

Yleisluontoiset kommentit

Yleisesti ottaen hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on sopeutettu Ahvenanmaan erityisolosuhteisiin, eli siihen, että maakunnan organisaatiorakenne on erilainen kuin valtakunnan organisaatiorakenne.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus huomauttaa, että maakunnan terveydenhuoltoviranomainen Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) on Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen, joka toimii maakunnan alaisuudessa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus haluaa tehdä selväksi, että ahvenanmaalaisen kunnan ja maakunnan terveydenhuoltoviranomaisen (ÅHS) välinen oikeus maksuttomaan tietojen antamiseen on Ahvenanmaan sisäinen asia. Ahvenanmaan toimijoiden välinen oikeus tietojen luovuttamiseen luo myös velvoitteita näille toimijoille. Ahvenanmaan maakunnan hallitus tekee vastaavat täydennykset Ahvenanmaan lainsäädäntöön.

23 § Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman kesto ja päättyminen
Ahvenanmaan maakunnan hallitus haluaa selventää, että Ahvenanmaalla on voimassa kotoutumisen edistämisestä annettu maakuntalaki (landskapslag om främjande av integration, ÅFS 2012/74). Maakuntalain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaisessa (Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, AMS) työmarkkinapoliittisesta toiminnasta annetun maakuntalain (landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet) mukaisesti tai jos hänelle maksetaan muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd) mukaista toimeentulotukea. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään vuodeksi. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta lukien. Kotoutumissuunnitelmaa voidaan perustellusta syystä jatkaa vielä kahdella vuodella.

Ahvenanmaalla kotoutumissuunnitelmien kesto voi siten olla pidempi kuin valtakunnan lakiehdotuksessa. Ahvenanmaan maakunnan hallitus edellyttää, että tämä ei vaikuta ahvenanmaalaisten toimijoiden oikeuteen saada uuden lakiehdotuksen mukaisia korvauksia.

26 § Kotoutumiskoulutuksen sisältö, 27 § Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen ja 30 § Omaehtoisia opintoja koskevat edellytykset
Koulutus kuuluu Ahvenanmaan maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan itsehallintolain 18 §:n 14 kohdan mukaan. Maakunnan hallitus hyväksyy muiden kuin oppivelvollisten peruskoulun ja peruskouluopetuksen opetussuunnitelman siten kuin päivähoidosta ja peruskoulusta annetussa maakuntalaissa (landskapslagen om barnomsorg och grundskola, ÅFS 2020:32) säädetään. Muille kuin oppivelvollisille annettavasta peruskoulukoulutuksesta säädetään tarkemmin maakunta-asetuksessa.

Ahvenanmaalla ei ole omaa lainsäädäntöä vapaata sivistystä koskien. Sen sijaan Ahvenanmaalla on maakunnan kansalaisopistoa ja kansanopistoa koskevia erillisiä lakeja.

On tärkeää selvittää, onko Ahvenanmaan kansalaisopiston ja Ahvenanmaan kansanopiston ylläpitäjillä (tai lakiehdotuksessa tarkoitetuilla kotoutumista edistävien kurssien järjestäjillä, eli Ahvenanmaan kansalaisopiston osalta Maarianhaminan kaupungilla ja Ahvenanmaan kansanopiston osalta Ahvenanmaan maakunnan hallituksella) oikeus hakea korvausta samalla tavalla kuin laissa vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta tarkoitetulla vapaan sivistystyön järjestäjällä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus ymmärtää kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevan 27 §:n kirjauksen siten, että virkkeessä: ”Kunnan on ohjattava kotoutuja-asiakas, joka ei ole oppivelvollinen, osallistumaan kunnan tai muun tahon toteuttamaan kotoutumiskoulutukseen.” ”muulla taholla” tarkoitetaan myös Ahvenanmaan maakunnan hallitusta, sen alaisia viranomaisia ja muita ahvenanmaalaisia toimijoita.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus edellyttää, että lainsäädäntövallan jako ja koulutusasioiden hoito eivät vaikuta valtion talousarviosta maksettavaan korvaukseen.

3 luku Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset
Ahvenanmaan maakunnan hallitus korostaa, että ilman huoltajaa saapuvia alaikäisiä lapsia ja nuoria koskevassa vastuunjaossa on edelleen epäselvyyttä, kun valtakunnan lakiehdotuksessa heitä koskeva hoiva, huolenpito ja kasvatus siirretään sosiaalihuoltolakiin. Ahvenanmaan maakunnan hallitus jatkaa asiaa koskevaa vuoropuhelua ministeriöiden kanssa.

45 § Kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta kunnassa
Ahvenanmaan maakunnan hallitus korostaa, että kotoutumisen edistämisestä annetun lain 3 luvun mukaan Ahvenanmaan kunnat ovat edelleen myös yleisesti vastuussa Ahvenanmaalla tapahtuvan kotoutumisen järjestämisestä ja koordinoimisesta.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus haluaa huomauttaa, että kotoutumisen edistämisestä annetun maakuntalain mukaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa kotoutumispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, arvioinnista ja seurannasta Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan maakunnan hallitus neuvoo Ahvenanmaan kuntia kotoutumisen edistämiseen liittyvissä kysymyksissä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa myös AMS:n ohjauksesta, neuvonnasta ja tuesta sekä sen henkilöstön osaamisen kehittämisestä kotoutumisen ja työllistymisen edistämisessä sekä työvoimapoliittisesta toiminnasta annetun maakuntalain mukaisessa Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaisessa (AMS) työnhakijaksi rekisteröidyn maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen suunnittelusta, hankinnasta ja valvonnasta.

61 § Laskennallinen korvaus kunnille sekä Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista

Ahvenanmaan maakunnan hallitus miettii, että ovatko lakiehdotus ja valtioneuvoston asetus ristiriidassa keskenään. Lakiehdotuksen mukaan ahvenanmaalainen kunta voi saada laskennallista korvausta. Ehdotuksen 1 §:n luettelossa ei kuitenkaan mainita ahvenanmaalaisia kuntia. Maakunnan hallitus aikoo keskustella asiasta ministeriön kanssa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus haluaa selvennyksen valtioneuvoston kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista koskevan asetusluonnoksen 3 §:n 1 ja 4 kohtiin korvauksen ja maksun perusteiden osalta.

65 § Valtion korvaus erityiskustannuksista ja 69 § Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä
Ahvenanmaan maakunnan hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus koskee myös kuntayhtymiä, ja pyytää valiokuntaa korjaamaan asian, jos näin ei ole. Ahvenanmaalla sosiaalipalvelut on koottu kuntien sosiaalipalveluiden kuntayhtymään Kommunernas socialtjänst (KST), johon kaikki Ahvenanmaan kunnat kuuluvat. KST huolehtii kaikesta sosiaalihuollosta maakunnassa lasten päivähoitoa ja vanhustenhoitoa lukuun ottamatta. Näin ollen KST tuottaa muun muassa lastenvalvontaa, lastensuojelua, toimeentulotukea, päihdehuoltoa, kuljetuspalveluita, vammaispalveluita ja erityishuolta koskevia palveluita.

74 § Kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut ja 80 § Käyttöoikeuden myöntäminen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvaan asiakastietojärjestelmään
Ahvenanmaan maakunnan hallitus korostaa, että valtakunnallisen tietojärjestelmän tulee olla saatavilla ruotsin kielellä itsehallintolain 36, 38 ja 43 §:n mukaisesti, koska Ahvenanmaan kunnat ovat velvollisia käyttämään valtakunnallista tietojärjestelmää ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta kotoutumisen edistämisen toteuttamisessa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus huomauttaa myös, että maakunnan terveydenhuoltoviranomainen (ÅHS) ja kuntien sosiaalipalveluiden kuntayhtymä (KST) ovat velvollisia osallistumaan kotoutumisen edistämisestä annetun maakuntalain 25 §:n mukaiseen monialaiseen paikallistason yhteistyöhön. Lisäksi edellytetään, että Ahvenanmaan maakunnan kunnat neuvottelevat ÅHS:n kanssa ennen kuin ne tekevät sopimuksen ELY-keskuksen kanssa.

Ministeri Annika Hambrudd

Tiedottaja Dan Sundqvist